

Diasporos istorija ir kultūra

Giedrius GLOBYS

Ideologiniai akademinų skautų ieškojimai išėivijoje

Baigiantis Antrajam pasauliniam karui iš Lietuvos pasitraukė apie 60 tūkstančių žmonių, tarp jų buvo gausus būrys inteligentų, visuomenininkų, valstybės veikėjų. Daugumą karo pabaiga užklupo Vokietijoje. Čia jie buvo apgyvendinti išvietintų asmenų (angl. *displaced persons* – DP) stovyklose, kuriose gana greitai atsikūrė Lietuvoje veikusios ir kūrėsi naujos organizacijos. Dėl susidariusių palankių sąlygų vienos pirmųjų atsikūrė skautų, kiek vėliau – ir studentų skautų organizacijos. Suintensyvėjus emigracijai, ypač į JAV, buvo susirūpinta ryšių išsaugojimu ir tam tikslui 1948 m. rugsėjo mėnesį pradėtas leisti Akademinių skautų sąjūdžio tremtyje biuletėnis „Vytis“. Vėliau jis pakeitė pavadinimą ir tapo „Mūsų Vyčiu“. Žurnalo puslapiuose intensyviai diskutuota tuometė skautų ir apskritai lietuvių tremtinių padėtis, svarstomos ateities perspektyvos.

Akademiniai skautai, įsikūrę 1924 m. Lietuvos universitete ir kartu su visa lietuviška skautija atsikūrė išėivijoje, iš naujo sprendė daugybę svarbių klausimų. Skautybė buvo jaunimo auklėjimo metodas, kurio ideologinę pagrindą išreiškė šūkis „Dievui, Tėvynei ir artimui“. Lietuvių studentams skautams,

kaip ir dažnam suaugusiam ir skautų organizacijoje pasilikusiam žmogui, tokio siauro apibrėžimo neužteko, jie naujomis ir labai nelengvomis tremties sąlygomis ieškojo atsakymo į klausimus, kas yra skautas akademikas, kodėl verta juo būti ir kokia veikla savo buvimą galima realizuoti. Ieškojimus paskatino kelios aplinkybės. Trumpakelnio skautuko, miške kuriančio laužą, rišančio mazgelius ir vedančio močiutę per gatvę stereotipas buvo atgyvenęs ir ypač nepriimtinas jaunajai, bręstančiai intelektualiajai skautų kartai. Sulydydami viename aukštojo mokslo siekimą, studentišką, kartais gan nerūpestingą gyvenimą ir skautišką pasaulėžiūrą jie, galima sakyti, Lietuvoje išrado, o išėivijoje išstobulino naują ir unikalią visuomeninės veiklos formą. Jaunų ir intelektualių katalikų ir liberalų srovių konkurencija dar labiau skatino akademinus skautus stengtis įrodyti, kad jie nebuvo socialinis buvusių skautų klubas, bet rimta organizacija, užimanti vidurio kelio poziciją.

Skautų, tarp jų ir akademinų skautų, ideologijos problemai skirtų tekstų skautiškoje periodikoje, ypač šeštojo dešimtmečio, gana gausu. Vieni straipsniai originalūs,

analitiniai¹, kiti kiek paviršutiniški, labiau apžvalginio pobūdžio². Diskurse keliami klausimai – skautiško tapatumo apibrėžimas, diskusija dėl skautybės kaip ideologijos ir metodo, santykiai su kitomis ideologinėmis ir politinėmis organizacijomis, skautų religingumo klausimas, lietuviybės palaikymo problemos.

Darbo tikslas – apžvelgti akademinį skautų ideologinio tapatumo konstravimo raidą iševivijoje. Uždaviniai – apžvelgti lietuvių skautų ideologiją; aptarti akademinį skautų ideologijos ypatumus; nustatyti akademinį skautų poziciją ir jos raidą pagrindinių ideologinių klausimų atžvilgiu; pristatyti „skautiškos minties“, kaip akademinį skautų ideologijos pagrindą, apžvalga; apžvelgti akademinį skautų laikyseną savo ideologijos atžvilgiu. Chronologinės darbo ribos – 1948–1974 metai, kada intensyviausiai buvo diskutuojama dėl akademinį skautų ideologijos.

Tyrimo šaltiniai – tekstai *skautiškos minties* žurnale „Mūsų vytis“, interviu su filisteriais prof. Algirdu Avižieniu, Kęstučiu Ječiumi, Danguole Kviklyte, prof. Tomu Remeikiu. Naudotasi negausia skautiška literatūra: Broniaus Kviklio sudaryta „Akademine skautija“³ ir Ramutės Bartuškienės redaguota knyga „Akademini skautų sąjūdis“⁴. Taip pat naudotasi neskelbtais Pasaulio lietuvių centro Lemonte esančiame Lietuvių skautų sąjungos (toliau – LSS) archyve muziejuje saugomais LSS ir Akademini skautų sąjūdžio (toliau – ASS) archyvais, sukauptais ir tvarkomais privačia kelių skautų vadovų iniciatyva. Archyvai gausūs, išsamūs, atspindintys lietuvių skautijos raidą nuo Pirmosios Lietuvos Respublikos iki šių dienų, sutvarkyti, kad būtų galima jais naudotis, tačiau dar negalutinai. Dokumentai sudėti į dėžes ir aplankus temiškai ir chronologiškai nuosekliai, tačiau pagal esamą archyvo būklę nuorodos tekste daromos nurodant dokumento pavadinimą, dėžę ir aplanką.

Organizacine prasme Akademinį skautų sąjūdį sudarė dvi, vėliau trys atskiros organizacijos – korporacija „Vytis“, Akademikų skaučių draugovė ir 1960 m. susikūrusi Filisterių skautų sąjunga. Ideologine prasme šios organizacijos buvo vieningos, todėl tekste jų pozicijos neskirstomos ir visų trijų organizacijų nariai vadinami akademiniais skautais.

Dėl Pasaulio lietuvių skautų sąjungos ir Akademini skautų sąjūdžio organizacinių ir ideologinių tapatumų ir skirtumų reikėtų pabrėžti keletą dalykų. Organizaciniu požiūriu studentų skautų padėtis ilgą laiką buvo neapibrėžta – tai buvo lyg ir atskira organizacija, iki 1962 m. nepriklausiusių Lietuvių skautų sąjungai (LSS), nors labai daug akademikų buvo jos nariai ir vadovai. Išoriniam stebėtojui ASS ir LSS galėjo atrodyti kaip tapačios, gal net identiškos ir viena kitą dubliuojančios skautų organizacijos, tačiau jos iš esmės skyrėsi: LSS buvo vaikų ir jaunimo ugdymo, o ASS – studentų ir studijas baigusių skautų organizacija, – tai buvo svarbu apibrėžiant savo, kaip *akademiko*, ideologinę tapatybę. Jos pagrindą sudaro du segmentai – skautiška pasaulėžiūra ir vertybių sistema, apibrėžta šūkyje bei įstatuose, ir studento kaip individo, siekiančio asmeninio ir profesinio tobulėjimo, statusas.

Skautų ideologija

Akademinį skautų ideologijos pagrindas buvo skautiška pasaulėžiūra, kurią išsamiai yra išnagrinėjęs ir aprašęs prof. Stasys Šalkauskis savo straipsnyje „Skautai ir pasaulėžiūra“. Straipsnį 1961–1962 m. perspausdino A. Dundzilos ir V. Germano redaguotas „Mūsų Vytis“. Kaip rašoma redakcijos žodyje: – per trisdešimt penkerius metus profesoriaus mintys nerado sau lygios lietuviško autoriaus studijos, todėl trumpai apžvelgsime pagrindines jo mintis. Profesorius teigia, kad „*skautų organizacija yra ne ideologinės,*

t. y. ne teorinės, bet praktinės prigimties. Tai reiškia, kad ji nesistengia iš pradžios išdirbti visose smulkmenose vieną kurią pasaulėžiūrą, kad paskui galėtų ją realizuoti praktikoje. Skautavimas stengiasi eiti tiesioginiu būdu prie praktikos ir jos priemonėmis realizuoti vieną labai praktišką ugdymo sistemą⁶⁵. Tačiau bet kokia praktika nėra veiksminga, jei neturi ideologinio pagrindo. Skautybė, kaip ir kiekviena ugdymo sistema, remiasi tam tikra pasaulėžiūra, kurios pagrindiniai bruožai – riteriškas, kurį vadina žygiškumu, su juo susijusį garbės jausmą ir prievolės sąmonę. Skautybei svetimas egoizmas, būdingas kilnus altruizmas, fizinis lavinimas ir drausmė, skaistumas, optimizmas, susivaldymas ir visuomeniškumas. „Giliausia savo esme skautas yra visuomenininkas net tada, kai jis jokių visuomeninių veikimų neužsiima“, – teigia profesorius. „Kokia pasaulėžiūra remiasi skautizmas, yra ne kas kita, kaip išvelgti Skauto įžodyje ir skautų įstatuose tam tikros dorinės pasaulėžiūros pagrindai.“⁶⁶ St. Šalkauskio teigimu, gen. R. Baden-Powellis buvo pasaulinio lygio ir vienas iš labiausiai nusipelnusių pedagogikos teoretikų ir praktikų, kurio mintys ir darbai prisidėjo prie moralinio asmenybės ugdymo.

Profesorius ypač pabrėžia tikėjimo svarbą: „skautas visų pirma yra tikintis žmogus; atmetu bet kokią skautizmą, kuris neturi savo pagrinde religijos“, – cituoja skautų įkūrėją St. Šalkauskis teigdamas, kad kaip tik religijoje glūdi tikra skautybės atrama. Skautybei būtinas religijos pripažinimas ir nėra skirtumo – kurios, nes skautas gali būti katalikas, protestantas, žydas ir musulmonas. „Visos tikybos, kurios pripažįsta pagrindines religinės pasaulėžiūros tiesas, t. y. Dievo buvimą, sielos nemirtingumą ir laisvą valią, sutaria su skautizmo pasaulėžiūros minimumu, kuris yra privalomas visiems skautams.“ Skautams, kiekvienam asmeniškai, priimant šį minimumą paliekama plati laisvė ir kartu rekomenduojama didžiausia tolerancija tiek

tikėjimo, tiek tautiškumo atžvilgiais. Skautų ideologijos analizę būtų galima pildyti dešimties skautų priesakų analize, tačiau juose rastume tik glaustesne ir struktūruota forma išdėstyti tuos pačius principus, kuriuos ką tik apžvelgėme. Apibendrinami galime daryti išvadą, kad skautybė yra kova dėl tobulo žmogaus remiantis Dievo, Tėvynės ir artimo idėja.

Du skautybės dėmenys – ideologinės gairės ir konkreti, reali veikla sudarė vaikų ir jaunuolių praktikuojamą skautavimą. Kunigas, jėzuitas ir skautų vadovas Antanas Saulaitis, kalbėdamas apie lietuvių skautus išeivijoje, teigė, kad jie rėmėsi tikra ir neiškraipyta ideologija, lietuvybe ir lietuviška šeima, lietuvių bendruomene, drausminga skautų organizacija ir vadinamaisiais organizaciniais veiksniais – aktyvia visų lygių skautų ir jų rėmėjų grupių veikla⁷. Studentų skautų šie dėmenys buvo diskutuojami įvairiais aspektais stengiantis juos išgryninti, įvardyti ir apibrėžti lietuvių skautų kontekste.

Akademinių skautų ideologiją konstruojant

Akademinio skautų sąjūdžio susikūrimo data laikoma 1947 m. liepos 7 d., kada LSS suvažiavimo metu, Kaselyje dalyvaujant garbės nariams prof. Ignui Končiui, prof. Steponui Kolupailai, filisteriams, Studentių skaučių draugovės (toliau – SSD) ir sambūrio „Vytis“ nariams, nutarta steigti bendrą akademinių skautų grupes vienijančią organizaciją, tęsiančią Pirmosios Lietuvos Respublikos akademinių skautų tradicijas. Didžiausias tuo metu ASS uždavinys buvo suburti išblaškytus narius ir juos supažindinti, perteikti akademinių skautų vertybes, pasaulėžiūros ir ideologijos pagrindus. Šiam tikslui buvo stengiamasi organizuoti kuo daugiau stovyklų, suvažiavimų, kuriuose apie tai būtų kalbama. Taip pat 1948 m. buvo pradėtas leisti „Mūsų Vytis“.

Vienas pirmųjų tokio pobūdžio renginių buvo Fišen-Algau vykusį žiemos stovykla, kurios dalyviai, įvardiję save kaip „akademinių skautiškąjį jaunimą tremtyje“, priėmė svarbius nutarimus, nurodančius vertybines veiklos gaires. „Nepasitenkinti vien skautiškų idealų prisiminimais, neieškoti naujų kelių, bet eiti tuo keliu, kurį jau turime: įgyvendinti skautų įstatus. Mūsų ideologija nurodo kelio gaires, bet tuo keliu turime eiti mes patys.“⁸ Nurodomos idealizmo kupinos vertybės – lietuviška šeima, tvirti broliški tarpusavio ryšiai, Lietuvoje veikusių akademinų skautų organizacijų tradicijų tęstinumas, įvairių lietuvių organizacijų tremtyje vienybė ir skautų kaip organizacijos nedalyvavimas politinėje veikloje. Ypač vertas dėmesio į ateitį projektuojamas nutarimas, kuriame teigiama, kad emigracijoje būtina stengtis tęsti studijas, burtis į akademinus skautiškus vienetus visose šalyse ir palaikyti glaudžius ryšius su Akademinio skautų sąjūdžio ir Lietuvių skautų sąjungos vadovybėmis. „Visomis jėgomis vesti kovą dėl Lietuvos laisvės (...) Išmušus laisvės valandai, greičiausiai laiku pasiekti mūsų šventąjį kraštą, kuriam visada turime aukoti ir dirbti – iki paskutinio atodūžio.“⁹

Akademiko skauto uždavinius išėivijos spaudoje suformulavo tuometinis korporacijos, tada laikinai vadintos sambūriu, vadas ir „Vyčio“ redaktorius Bronius Kviklys. Tai kova dėl Lietuvos išlaisvinimo, savęs ir jaunimo ugdymas, teorinių skautybės pagrindų nagrinėjimas. „Skautas, kuris didelę gyvenimo dalį praleidžia beskaitydamas mokslo veikalus ir plėsdamas savo žinojimo horizontus, nežino, kad lietuviškosios išryškinimas ir suformavimas per 30 Lietuvos skautų gyvenimo metų nebuvo atliktas. Mes dar iki šiol neturime rimtesnių veikalų (išskyrus prof. St. Šalcauskių), nagrinėjančių skautiškąją ideologiją, kaip Lietuvos jaunimo auklėjimo mokyklą. To nepajėgs sėkmingai atlikti žmonės jaunos savo dienose neišėję skautų organizacijos eilių.

Tą galėtų ir turėtų net ir dabar tremtyje atlikti ne vien skautai pedagogai, bet ir kitų sričių akademikai skautai.“¹⁰ Panašius, tik praplėstus ir papildytus, įrašant lietuviškumo išlaikymo svarbą ir bendradarbiavimą tarp korporacijos „Vytis“ ir Akademių skautų draugovės, tikslus deklaravo 1949 m. vasario 18–20 dienomis Šeinfeldėje vykusio suvažiavimo nutarimai¹¹.

Ankstyvosios, iki 1950 m. padarytos, akademinų skautų deklaracijos, nusakančios tikslus ir įvardijančios būdus jiems siekti, kupinos idealizmo, jose deklaruojamos skautiškos ir lietuviškos patriotinės vertybės. Tai lietuviška šeima, mokslas, skautybė ir visur pabrėžiamas Lietuvos laisvės siekis. Laikui bėgant šie postulatai buvo mažiau kartojami, tačiau daugiau įgyvendinami. Daug akademinų skautų siekė aukštojo mokslo, įvairiais būdais dirbo lietuviškosios laisvės ir – kaip buvo minėta B. Kviklio – gilinosi į lietuviškos skautybės ideologijos klausimus ir diskutavo.

„Mūsų Vyčio“ puslapiuose buvo kilusi diskusija dėl skautybės, kaip ideologijos ir metodologijos santykio. Skirtingų kartų ir pažiūrų atstovai kunigas Stasys Yla¹², Tomas Remeikis¹³ ir Kazimieras Palčiauskas pateikė argumentuotas, tačiau visiškai skirtingas išvadas.

T. Remeikis, keldamas klausimą, ar skautybė iš viso yra ideologija, daro išvadą, kad „(...) teorijoje lietuviškoji skautybė labai arti priartėja prie pilnai išdirbtos ideologijos vaizdo, tačiau praktikoje ji daugiau yra auklėjimo metodas“. Pokalbio su profesoriumi metu, prisimindamas anuometės diskusijos aplinkybes, T. Remeikis pažymėjo, kad šis jo straipsnis radosi kaip gilių svarstymų ir kontroversijos su „Santara“ rezultatas¹⁴. Tokia išvada labai nepatiko vyresniosios kartos vadovams, kurių dauguma neabejojo, kad skautybė turi aiškią ir baigtinę ideologiją. Pavyzdžiui, Kazimieras Palčiauskas – įtakingas Pirmosios Lietuvos Respublikos skautų vadovas, įvairių straipsnių skautų ideologijos

klausimais autorius, teigė, kad „*skautų organizacija yra ideologinė organizacija ir turi griežtai ir aiškiai formuluotą ideologiją*“¹⁵. Kiek anksčiau savo straipsnyje „Principinis skautas“ jis teigė, kad „*Skautybės ideologija ir jos metodai (...) sudaro skautybės esmę. Viena pati skautybės ideologija mažai kuo skirtusi o gal ir visai nesiskirtų nuo kitų ideologinių organizacijų ideologijų*“¹⁶. Jam emocionaliai, pavartodamas filosofines argumentuotes, pritarė Lietuvos skautų brolijos vyriausiasis skautininkas Steponas Kairys¹⁷. S. Yla ideologijos ir metodų kaip elementų nepriešino, jis tiesiog teigė, kad skautybėje jie nėra tolygiai išplėtoti ir vyrauja darymo, veiksmo, praktikos, kitaip tariant – metodo apraiškos. Šį nesusikalbėjimą galima komentuoti nurodant autorių priklausymą skirtingoms kartoms. Prieštaringas išvadas autoriai darė galbūt ir dėl to, kad skirtingai interpretavo sąvoką „ideologija“. Savotiškai užbaigdamas temą T. Remeikis provokuodamas teigia, kad ASS ideologija – iliuzija, ją sukurti galima, tačiau tuometėmis aplinkybėmis nereikėjo kurti, nes vargu ar būtų padėję dviejų kultūrų sankryžoje esančiam jaunam žmogui. „*Ateitininkai turi pilnai atbaigtą ideologiją, tačiau jų ideologija lietuviui mažai tepadedą svetimoje žemėje surasti prasmingą vietą.*“¹⁸

Apžvelgus autorių išdėstytas mintis galima daryti išvadą, kad skautybei būdingas veiklos, arba metodo, vyravimas, o ideologiniai arba pasaulėžiūriniai dalykai paliekami antrame plane ir asmeniniam apsisprendimui. Tačiau kiek bendri skautiški principai tinka akademikams skautams? Kuo akademiniai skautai panašūs ir kuo skiriasi nuo savo jaunesnių brolių ir sesių? Atsakymo į šiuos klausimus reikia ieškoti istoriniuose šaltiniuose.

Originalių dokumentų analizė padėtų apžvelgti akademinį skautų ideologinio tapatumo raidą. Vienas iš ankstyvųjų ir įdomesnių, todėl vertų atskirai aptarti bandymų savarankiškai apibrėžti akademinį

skautų ideologinius pagrindus ir visuomeninės veiklos programos gaires buvo 1952 m. viduryje su tuomečio korporacijos „Vytis“ pirmininko Eugenijaus Vilko lydraščiu išspausdintas vieno puslapio dokumentas, pavadintas „Korporacijos „Vytis“ ideologijos ir visuomeninės programos bruožai (bandymas formuluoti)“¹⁹. Jame pirmą kartą bandyta suformuluoti tai, kas galėtų būti vadinama akademinį skautų ideologija. Nors dokumentas kalba tik apie korporaciją „Vytis“, tačiau galima daryti prielaidą, kad jis buvo priimtinas ir Akademikų skaučių draugovei. Nepilnų dviejų puslapių dokumento turinį sudaro šeši skyriai: „Įvadas“, „Dievas“, „Tėvynė“, „Visuomenė“, „Švietimas ir auklėjimas“, „Skautų organizacija“. Įvade nurodoma, kad korporacija „Vytis“ savo veikloje vadovaujasi tikybinio, tautinio ir socialinio principais bei skautų įstatų dvasia, o tai iš esmės atitinka lietuvių skautų sąjūdžio principus. Antrajame skyriuje nurodoma, kad „*vytietis stengiasi įsigilinti į savo išpažįtamos tikybos pagrindus ir juos taikyti visame savo gyvenime. Jis yra veiksmo krikščionis*“, tačiau „*konfesiniai skirtumai neturi sudaryti žmones skiriančio veiksnio, nes visos tikybos turi tą patį centrą – Dievą, kuris yra įsakęs mylėti vienas kitą*“²⁰.

Vytiečio pareigos Tėvynei apibrėžiamos labai radikaliai: „*pareiga savo tautai ir jos valstybei yra aukščiausia žemiškoji žmogaus pareiga. Joms išlaikyti ir ginti vytietis atiduoda savo žinias, turtą, jėgas, sveikatą ir gyvybę.*“ Nurodoma, kad „*vytietis kuria tik lietuvišką šeimą ir joje puoselėja bei ugdo visas gerąsias tautines tradicijas ir tautinę kultūrą*“. Pabrėžiama tolerancija politinėms pažiūroms.

Skyriuje „Visuomenė“ dėstomi teiginiai: „*lietuvių tautos pagrindą sudaro žemę dirbą ūkininkai. Jų gerovė yra visos tautos gerovės pagrindas. Samdomųjų darbininkų būklę pagerinti yra svarbus tautos reikalas. Jie ir jų šeimos turi turėti palankias sąlygas susikurti dvasinę ir ekonominę gerovę.*“ Ap-

tariant švietimą ir auklėjimą teigiama, kad švietimo uždavinys – ne tik teikti žinių, bet ir visapusiškai ugdyti jaunuolių asmenybes, parengti juos tvirtai tikinčiais žmonėmis, sąmoningais ir aktyviais Lietuvos piliečiais, kurie savo įgytas ir išugdytas savybes panaudotų pirmiausia tautos ir visuomenės labui. Atskiru punktu išskirta skautų organizacija. Dokumento autorius manė, kad labai svarbu ją remti savo darbu, lėšomis ir moraliai. „Korporacija vienu iš pagrindinių savo uždavinių lietuvių skautų organizacijos atžvilgiu skaito savo pastangas išlaikyti ją laisvą nuo visokeriopų politinių ir kitokių įtakų bei ryšių, kurie galėtų pakeisti ar iškreipti jos, kaip grynai auklėjamosios organizacijos, nepolitinių pobūdį ir palenkti ją pašaliniais veiksniams.“ Korporacija, siekdama sėkmingiau įgyvendinti savo tikslus, bendradarbiauja su Akademinių skaučių draugove ir pageidauja pakankamos lietuvių skautų organizacijos autonomijos.

Čia trumpai išdėstyti teiginiai rodo, kokiomis vertybėmis ir jų interpretacijomis akademiniai skautai grindė savo ideologinį pamatą. Praktiškai visos jos dėstomos Pirmosios Lietuvos Respublikos skautų ideologijos dvasia, o iš dalies – ir retoriškai išsakomos klasikiniais skautų principais – Dievas, tauta, Tėvynė ir artimas. Viena sunkinanti aplinkybė neleidžia visiškai pasitikėti šiuo dokumentu – jis pasirašytas „seno vytiečio“ slapyvardžiu, o pastangos jį nustatyti kol kas buvo nesėkmingos²¹.

Korporacijos pirmininko E. Vilko lydraštyje sakoma, kad korporacija turi teisę ir pareigą oficialiai pareikšti savo vertybines nuostatas tautinio, valstybinio ir visuomeninio gyvenimo klausimais ir tokio dokumento atsiradimas pagreitintų juniorų ir senjorų programų radimąsi. Tačiau aptartas dokumentas skautiškoje spaudoje nebuvo skelbiamas ir diskutuojamas, taip pat nepavyko rasti tolesnio susirašinėjimo šiuo klausimu, todėl dokumentą reikia vertinti kaip „bandy-

mą formuluoti“ bandymo sėkmingumą vertinant kitų šaltinių kontekste. Šis dokumentas buvo surastas byloje „Akademinis skautų sąjūdis. Susirašinėjimas tarp valdybos narių 1951–1953 m.“

Korporacijos „Vytis“ senjoro pasižadėjime taip pat atsispindi tos pačios anksčiau aptartosios vertybės, kurias stengiasi įgyvendinti organizacijos nariai. Pateikiamas visas tekstas:

„Brangindamas savo garbę aš pasižadu būti ištikimas Dievui Visagaliui Pasaulio Kūrėjui, kuris yra Aukščiausias Tiesos, Grožio ir Gėrio šaltinis, mano pradžia ir pabaiga.

Aš pasižadu būti ištikimas savo kenčiančiai Motinai Lietuvai dirbdamas jos laisvei ir gerovei, kur bebūdamas visomis dvasios ir kūno jėgomis, aukodamasis Jos reikalams iki savo gyvybės aukos, skiepydamas savo tarpe tautinį solidarumą ir meilę lietuvių kiekvienam lietuviui.

Aš pasižadu tarnauti artimui vadovaudamasis krikščioniškos meilės principais.

Aš pasižadu būti ištikimas korporacijos drausmei bei tradicijoms ir palaikyti broliškus ryšius Korp. narių tarpe dabar ir ateityje.

Tad Dieve man padėk!²²

Pasižadėjime vardinami skautiški Dievo, Tėvynės ir artimo principai ir pridedamas naujas dėmuo – korporantiškumas, išreikštas paklusnumu korporacijos drausmei ir broliškų ryšių palaikymu.

Ko gero, mažiausiai diskusijų akademikų ideologijoje keliantis buvo religijos klausimas. Organizacijos šūkyje ir ideologijoje Dievui ir religijai visada teko pirma vieta. ASS katalikų dvasios vadovo Jono Kubiliaus²³, kunigų Antano Saulaičio²⁴, Stasio Ylos, Juozo Vaišnio tekstuose, kurių ypač gausu 1957–1964 metų spaudoje, pabrėžiama individualaus, sąmoningo ir praktiško religingumo ir pasaulėžiūros svarba, aptariami gyvenamojo laikotarpio keliami iššūkiai. Kita vertus – ir tekstuose, ir interviu su filisteriais pabrėžiama asmeninio apsisprendimo ir tolerancijos svarba ir laisvė.

„Skautiška mintis“

Akademinių skautų ideologiniai ieškojimai nuvedė iki naujo ideologinio konstrukto – „skautiškos minties“. Skautiška mintis – šį naują terminą į viešąją apyvartą įvedė žurnalo „Mūsų Vytis“ redaktorius prof. Algirdas Avižienis 1959 m. Pirmiausia jis atsirado žurnalo paantraštėje – iki tol buvęs LSS vadų, vadovų ir akademikų skautų bei skaučių laikraštis tapo „skautiškos minties žurnalu“. Savo straipsnyje „Mūsų Vyčio tikslas“ A. Avižienis taip suformulavo žurnalo tikslus: „Steigėjų pavyzdžiu ryžtamės saugoti, kad ir antrąjį dešimtmetį „Mūsų vytis“ būtų gyvos ir aiškios skautiškos minties atstovas.“²⁵ Tačiau apibrėžimo, kas yra ir kaip definiuojama „skautiška mintis“, jis nepateikė. Greičiausiai jo ir nereikėjo – žurnalą skaitė vyresnieji skautai, skautų vadovai, akademiniai skautai, ir visa, ką jie veikė, galvojo ir kalbėjo, buvo suprantama kaip „skautiška mintis“. Vis dėlto buvo smalsu kaip išoriniam stebėtojui neskautui paaiškinti šią naują ir specifinę sąvoką. Skautiškos minties, kaip galvojimo ir veiklos būdo, apibrėžimo paieškos nuvedė pas jos autorių prof. A. Avižienį. Pasitelkę „Mūsų Vyčio“ puslapius ir atsiminimus pabandėme aptarti, kas telpa į skautiškos minties sąvoką. Pasak profesoriaus, skautišką mintį pirmiausia reikėtų nagrinėti akademinų skautų kontekste, nes skautybė – tai vaikams ir jaunuoliams skirta pedagoginė ugdymo sistema. Akademinio skauto idealai pirmiausia formuluojami skautų vyčių įžodyje, kuris duodamas visam gyvenimui ir kuriuo pasižadama tarnauti²⁶, ir akademiniai skautai stengiasi skautybės principus pritaikyti kasdieniame gyvenime. Paprašytas apibūdinti „skautiškos minties“ sąvoką profesorius pirmiausia prisiminė palyginimą – kas prieš penkiasdešimt metų „akademikus“ skyrė nuo ateitininkų ir santariečių: „(...) *skirtumai lieka dar žymiai ryškesni išorinėje formoje: bendra malda, griežtos taisyklės, sportas, ankstyvas privalomas poilsis – pas ateitininkus; gyveni-*

mas palapinėse, uniformos ir apeigos, netilstančios dainos ir vėlyvi laužai – pas akademiškus skautus; intelektualiai ypač ambicingos paskaitos ir pilna laisvė individams kiauras naktis diskutuoti, baliavoti ar net miegoti – pas santariečius“²⁷ – ir akademinis turinys, o tai buvo savaime suprantama, – pokalbio metu pridūrė A. Avižienis²⁸. Būtent įdomios veiklos formos, konkrečiau – vasaros stovyklos su bendrais laužais, darbais ir paskaitomis ir turinys – lietuviybė ir jos pagrindo ieškojimai intelektualiai ir emociškai priimtinomis formomis aiškinant jauniems, naujiems iš amerikietiško mokyklų atėjusiems nariams buvo skautiškos minties specifika. Kitas „skautiškos minties“ elementas – aktyvus tautiškumas, lietuviybė, puoselėjama ne dėl savęs pačios, bet turint tikslą palaikyti ryšius su okupuota Lietuva. Viena iš jo išraiškų – Mokslo ir kūrybos simpoziumai, pradėti organizuoti Filisterių skautų sąjungos valdybos (pirmininkas A. Avižienis, vicepirmininkas Arvydas Kliorė) iniciatyva. Mokslo ir kūrybos simpoziumai, pasak profesoriaus, buvo tos intelektualios akademinų skautų inovacijos, kurios per ilgą laiką atvedė iki Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo²⁹.

Ideologijos diktatūra

Vienas iš akademinio skauto tapatumo bruožų – „ideologinis vientisumas“ arba daug diskusijų ir negatyvaus vertinimo sulaukęs griežtas, jeigu nevertotume žodžio stagnatoriškas, draudimas priklausyti kitoms ideologinėms organizacijoms. Tokia pozicija galėtų būti siejama su dar Lietuvos universitete įvykusi incidentu, kai dėl skirtingo savo narių politinio angažuotumo organizacija skilo į dvi – sesių ir brolių, o pastaroji apskritai buvo atsidūrusi ant iširimo ribos. Išeivijoje ortodoksinės pozicijos, kad ASS nariai negali priklausyti kitoms ideologinėms organizacijoms, stipriausiai laikėsi

senieji, dar Lietuvoje į organizaciją įstoję ASS nariai – Edmundas Korzonas³⁰, Jonas Dainauskas, Bronius Kviklys, Kazimieras Palčiauskas. Jaunoji karta – Tomas Remeikis, Algirdas Avižienis ir kiti – laikėsi nuomonės, kad šiuo klausimu galima rasti kompromisą.

Kol nekildavo konfliktinių situacijų, būdavo „(...) juokiamasi, kad korporacijos dėl to neleidžia savo nariams priklausyti kitoms organizacijoms, kad ant vieno korporanto galvos nesutelpa dviejų kepuraičių“³¹. Tačiau kai korporacija „Vytis“ pašalino kelis korporacijos drausmei nepaklususius, taigi – pasižadėjamą sulaužiusius narius³², Vytautas Kavolis, pasirašęs slapyvardžiu *Corolus*, pratrūko: „Neturėdamas pakankamai tolerancijos ir pagarbos subrendusio žmogaus asmenybei, savotišku totalitarizmo reiškėju išvirto ir akademinis skautų sąjūdis (ASS) (...) Viena ASS visame pasaulyje rado reikalinga esant šią tikrąją skautybės tradiciją papildyti savotišku priedu, pasiskolintu iš vokiečių universitetų **Corps**, į kuriuos būrėsi aristokratų vaikai, išsiilgę spalvingos romantikos!“³³ Griežtas Kavolio pasisakymas sulaukė dar griežtesnio atsakymo iš akademinų skautų pusės. Algimantas Povilainis argumentuotai sukritikavo visus *Corolus* priekaištus, pakvietė susitaikyti ir „dirbti bendrą politinį darbą – Lietuvos laisvinimą“³⁴. Šio, galima sakyti, konjunktyrinio precedento metu akivaizdžiai atsiskleidė ir buvo patvirtintas korporacijos „Vytis“ principų laikymasis kaip vienas iš korporacijos ideologijos bruožų. Tiesa, retrospektyviai žiūrint šis principų išlaikymas akademiniais skautams kainavo didelius intelektualius nuostolius – iš jų į Santarą išėjo Leonas Sabaliūnas, Raimundas Miezėlis ir kiti intelektualesnės veiklos siekę ASS nariai.

Akademinų skautų lietuviybės samprata

Vienas iš pačių svarbiausių klausimų, nuo pat atsikūrimo Vokietijoje užėmęs daug vie-

tos skautų veiklos programoje ir ideologijoje, buvo lietuviybės išlaikymo, jos interpretavimo ir realizavimo savo veikloje ir gyvenime klausimas. Kas yra lietuvis, kaip ir kokių būdu lietuviybė dera su naująja aplinka – tokių klausimų pirmus maždaug penkiolika metų skautai nekėlė. „*Trisdešimt devyni lietuviškos skautiškos veiklos metai aiškiai parodė, kad patriotiškumas ir gili Lietuvos meilė, pateiktos mūsų jaunimui „skautiškoje uniformoje“, geriausiai išlaikė visų audrų egzaminus. Šiandieną neabejotina, jog mūsų emigraciniam jaunimui tą patriotiškumą, lietuviškumą geriausia skiepyti skautybės „švirkštu“, skiepijant tuos „vaistus“ kasdien.*“³⁵ Tačiau nauja realybė, dviejų kultūrų sankirta ir auganti jaunų intelektualų karta kėlė šį klausimą, darė jį vis aktualesnį ir reikalavo originalaus atsakymo.

Nepaprastai įdomi ir aktuali diskusija, susijusi su lietuviybės, lietuvių kultūros ir kalbos išsaugojimu ir naudojimu, buvo užsiėmusi 1960–1961 metų „Mūsų Vyčio“ puslapiuose. Radikalų požiūrį į lietuviybės padėtį ir perspektyvas išdėstė V. Dundzila. Jis teigė, kad „lietuviybė, beveik visa kas yra lietuviško, šiandieniniame jaunime neprigyja“. Pateikęs keletą pavyzdžių ir samprotavimų, kad 10–12 metų paaugliai tik didesnėse lietuvių kolonijose ir dėl griežtos tėvų priežiūros laikosi lietuvių kalbos ir eina į šeštadienines mokyklas, tačiau tarp savęs bendrauja ir – svarbiausia – mąsto angliškai, jis piešia kontroversišką paveikslą: „*keistai skamba ir testamentiniai posakiai, kuriais vaikas greičiausiai ir nebetiki (...)* „*Būk visada geras lietuvis patriotas ir kalbėk tik lietuviškai*“. *Tada vaiko veide galima pastebėti tokią sunkią, iškreiptą šypseną...*“ Apžvelgęs padėtį autorius teigia: „*Lietuviybės fronte siūlau trauktis atgal ir kaip kokiai kariuomenei įsitvirtinti kituose apkausoje.*“³⁶ „*Kiti apkasai*“, pasak V. Dundzilos, yra naujo lietuvių tipo – *lithuanian by culture* formavimas. Jo požymiai būtų geras lietuvių kultūros pažinimas ir gebėjimas angliškai

dėstyti savo tapatybę atspindinčias mintis ir pažiūras. Priemonė tokiam pasiūlymui įgyvendinti būtų lietuviškųjų ir amerikietiškojų vertybių sintezė, kuri turėtų atsakyti į aktualius, su tautine tapatybe susijusius klausimus ir būti suformuluota abiem kalbomis, o grindžiama lietuvių kultūros pažinimu ir jos vertybėmis. Šiuo savo požiūriu V. Dundzila nebuvo originalus – lietuviškos tautinės kultūros pažinimas kaip svarbiausias uždavinys buvo iškeltas Akademinių skautų sąjūdžio Programos komisijos, kurios vienas aktyviausių narių buvo Tomas Remeikis, ir išdėstytas atskirame leidinyje – 1958 m. Savi veiklos konspekte³⁷. Jame, diskutuodamas su Vytautu Kavoliu, T. Remeikis gina archyvinės lietuviybės (tekste rašoma ir su kabutėmis, ir be jų) pozicijas, argumentuodamas, kad tai yra vertybė savaime, įdomus studijų dalykas ir – svarbiausia – gali palengvinti ryšį su Lietuva, jos žmonėmis. „Nors politiškai ir ekonominiai Lietuva nėra laisva, kultūriniai vis tik ji dar gyva. Ir tai, galbūt, ne tik lietuvių ten, bet ir mūsų čia, išeitis.“

Pritardamas T. Remeikiui V. Dundzilai oponavo Programos komisijos pirmininkas senjoras Šarūnas Milišauskas. Sutikdamas, kad dviejų kultūrų sintezė yra reikalinga, tačiau tik jų kartai, turinčiai didesnės patirties, taip pat sutinka, kad šios sintezės pagrindas turi būti lietuvių kultūra. Autorius teigia, kad kitai kartai tokios sintezės nereikės, jei tėvai nereikalaus vaikų apsisprendimo už lietuviybę, ir, ne visai tiksliai interpretuodamas A. Dundzilos tekstą, griežtai nesutinka dėl lietuvių kalbos atsisakymo: „mūsų lietuviškoji kultūra susideda grynai iš liaudies kūrybos, ir aš abejoju, ar mes galime ją, vartojant tik anglų kalbą, tęsti. Mus jungia romantiškos lietuviybės (...) jokie tautiniai sentimentai neiškils Amerikoje gimusiam jaunuoliui girdint dainuojant lietuviškas dainas angliškai.“³⁸ Pagrindinė Š. Milišausko kritikos dalis buvo nukreipta į A. Dundzilos teiginius, tiksliau – išvadas, kurie, išimti iš konteksto,

atrodo gana drastiški. Tai pastebėjo ir į diskusiją įsitraukusi Liuda Čėsnaitė. Straipsnyje „Tarp lietuviybės aspiracijų šviesos ir saulėlydžio“³⁹ diskutuodama su abiem prelegentais, plačiau komentuodama „Lithuanian by origin“ ir „Lithuanian by culture“ koncertus, autorė analizuoja tapsmo vienokiu ar kitokiu lietuviu prielaidas. Greta to L. Čėsnaitė, pasitelkdama lenkų egzilio kultūrinės laikysenos pavyzdį, kurio esmė – kalbėti apie save, savo problemas ir praeitį daug ir nesibodint anglų kalbos, diskutuoja su Š. Milišausku, teigusi, kad „nereikia iškelti mūsų grupės problemas į Olympo viršūnę ir jaustis virš kitų tautinių grupių“⁴⁰. Būtiną anglų kalbos vartojimą ir savo reikalų viešinimą L. Čėsnaitė iliustruoja Vilniaus krašto ir lietuvių istoriografijos pavyzdžiu: „Mes turime puikiausius Šapokos, Sruogienės vadovėlius, bet jie tik mums įrodo, kad Vilnius mūsų ir pan.“⁴¹

Verdant tokioms karštoms diskusijoms dėl lietuviybės formos ir turinio išorinis stebėtojas ir kritikas Vytautas Kavolis rašo, kad akademinė skautų lietuviybės samprata buvo gana abstrakti. „Kokią lietuviybės sampratą atstovauja akademikai skautai, – prisipažinsiu, negaliu aiškiai suformuluoti. Jų veikloje matau daug gerų darbų, bet neįturiu jokio intelektualinio suformuoto koncepto, kuris šią veiklą jungtų. Galbūt kad ir nėra čia kito koncepto, kaip „geri darbai“ – gerojo darbilio tradicija – visiems aiškiai naudingų darbų vykdymas.“⁴² Akademiniams skautams, pagal prigimtį praktiškai ir aktyvią ne vien intelektualią veiklą vykdančiai organizacijai, ši pastaba neturėjo skambėti kaip priekaištas. Tiesiog ji įvardijo tai, apie ką patys akademiniai skautai intensyviai diskutavo – apie keletą vienu metu egzistavusių skautiškų lietuviybės sampratų. Gabūt dėl šio skautų nesusišnekėjimo V. Kavolis teigia, kad „skautiškoji lietuviybės samprata yra tokia bendra ir neprofliuota, kad minties kritikui stačiai nėra už ko nusitverti. Dar daugiau: ji tiek bendra, kad negalima įžvelgti rimtesnio skirtumo

tarp bendrosios Studentų Sąjungos lietuviybės sampratos ir skautiškosios (...) nebūtų jokios erezijos visiems studentams papiršti skautišką ideologiją – kaip tik todėl, kad joje nedaug ką būtų galima pasakyti individui⁴³.

Šiame vidiniame akademinų skautų lietuviybės diskurse su išoriniais komentarais galime dar kartą pastebėti tai, apie ką jau buvo bent keliose vietose užsiminta: skautai – ar tai būtų mokyklinis jaunimas, ar studijuojantys ir studijas baigę, nebuvo išpuoselėję didelių ideologinių konstrukcijų bei teorijų, negalėjo didžiuliais originaliomis religingumo, patriotizmo ar lietuviybės sampratų interpretacijomis, tačiau turėdami savo išpažiūros nesudėtingą pasaulėžiūrą jie buvo ją išstobulinę, aptarę ir pritaikę praktikoje.

Ideologijos postulavimas ir silpstančios diskusijos

„Akademinėje skautijoje“ 1954 m. teigiama: „Akademinės skautybės ideologija remiasi tais pačiais trimis principais, kaip ir jaunųjų skautų ideologija, būtent religiniu, tautiniu ir socialiniu.“⁴⁴ 1959 m. pabaigos tekstuose randame suformuluotas ir vėliau tik papildytas pagrindines studentų skautų ideologijos tezes: „Akademinės skautybės ideologija remiasi šiais pagrindiniais dėsniais – principais, būtent religiniu, tautiniu ir socialiniu.“⁴⁵ Plačiau komentuojuojant kiekvieną principą pabrėžiama, kad išėivijoje nuo 1954 m. svarbiausia buvo išsaugoti tautiškumą. Skautiško šūkio „Dievui, Tėvynei ir artimui“ pagrindu pritaikius akademinę retoriką ir intelektualias pastangas platesnei šių elementų interpretacijai buvo suformuluota akademinų skautų ideologija.

„Mūsų Vytis“ – *skautiškos minties* žurnalas – ilgainiui taip pat keitėsi. Keletą metų redaktoriaujant Vytautui Germanui, Antanui Dundzilai, Algirdui Avižieniui, Adomui Mickevičiui žurnalo puslapiuose ir iš dalies

privačiame susirašinėjime buvo keliamos ir diskutuojamos akademinų skautų ideologijos problemos ir klausimai, tačiau originalių minčių ir silpimo laikotarpiu reikėtų laikyti maždaug 1965 metus, kada „Mūsų Vyčio“ redaktorais tapo Rimas Griškėlis ir Ramunė Kviklytė. Jų vadovaujamas žurnalas gerokai „sustudentėjo“, pasidarė įdomus studentiško amžiaus skaitytojams. Nors ir nevengdavo svarstymų platesnėmis ideologinėmis temomis, tačiau pasisakymai buvo silpniau argumentuoti, ne tokie originalūs, žurnale buvo daugiau rašoma bendromis kultūrinėmis temomis. Vyresnės kartos nuomonei atstovaujanti Danutė Korzonienė 1974 m. labai griežtai įvertino „Mūsų Vytį“: „Su liūdesiu tenka konstatuoti, kad šio redaktoriaus (Rimo Griškėlio – G. G.) rankose „Mūsų Vytis“ pradeda „suvaikėti“. Vos atvertusi viršelį skaitau, ką reiškia skautų šūkis „budžiu“⁴⁶. Paskaičiusi apie naktinius žaidimus ir skautų tėvų ir vadovų problemas D. Korzonienė pasijunta „užgauta ir apvilta“, „Mūsų Vyčio“⁴⁷. Tokią savijautą ir situaciją lėmė kelios aplinkybės, kurių pagrindinė – kartų ir jų diskutuojamų vertybių kaita. Tais pačiais 1974 metais, studentų skautų draugovės susikūrimo penkiasdešimtmečio proga, išleista knyga „Akademinis skautų sąjūdis“ savotiškai apibendrina pasibaigusius ideologinio tapatumo ieškojimus. Tai buvo pagalbinė ASS skyrių knyga, aprašanti visus akademinų skautų skyrių veiklai reikalingus dalykus – nuo rikiuočių ir raštvedybos iki istorijos ir ideologijos.

Laikysenos savos ideologijos atžvilgiu

Tarp akademinų skautų galima išskirti iš esmės dvi skirtingas laikysenas skautiškos ideologijos atžvilgiu. Pirmąją poziciją galima apibūdinti kaip liberalų požiūrį į savo ideologinį tapatumą. Pasak A. Avižienio, ap-

sisprendimą priklausyti vienai ar kitai organizacijai lemdavo ne ideologija, o šalutiniai motyvai – draugai, tėvai, netgi susisiekimo patogumas, o organizacijos sprendė tą patį uždavinį – kaip supažindinti jaunuolį su lietuvių kultūros vertybėmis ir atlaikyti amerikiečių organizacijų konkurenciją. Rezultatas buvo trys organizacijos, vienodos programos, tų pačių paskaitininkų dažnai tose pačiose patalpose labai panašioms auditorijoms tais pačiais klausimais skaitomos paskaitos. Tokiomis aplinkybėmis nebėra didelio skirtumo, kuriai iš jų priklausyti. A. Avižienio pasiūlymas buvo pragmatiškas – paliekant specifines organizacijų formas ir tikslus formuoti bendras studijų grupes ir koordinuoti bendrą kultūrinę lituanistinę veiklą. Antroji laikysena, suformuluota Rimvydo Šilbajorio – saugoti ir kultivuoti savo ideologinį tapatumą, nes „*į tris skautų šūkio sąvokas mes žiūrim kaip į komplikuotus, gilius dalykus, kuriuos akademiniam lygyje, o juo labiau, kaip išsilavinusiam žmogui, prasmingai vykdyti nėra taip lengva (...) jeigu mūsų korporacija nori toliau gyvuoti, augti ir žydėti, mūsų pagrindinis uždavinys yra kaupti daugiau dėmesio į ideologinius klausimus*“⁴⁸.

Galima atrasti ir trečiąją laikyseną, kurią

apibūdinti būtų sunkiausia, mat jos atstovai mažiausiai paliko tekstų. Ją, ko gero, geriausiai atspindėtų kvietimas mąstyti plačiau. Neapibrėžti organizacijos sakiniu „*turime 50 ideologų, 50 diletantų, 100 dėjusių fugą nuo visų šitų klausimų ir 200 gražių merginų. Suvedus buhalteriją išeina, kad esame organizacija*“⁴⁹, bet mąstyti apie organizacijos esmę.

Neseni pokalbiai su respondentais – skautais filisteriais – parodė, kad nuomonės dėl skautų akademikų ideologijos ir skautiškos minties – ir dabar skiriasi. Vieni, kaip antai Kęstutis Ječius, savo įsitikinimais ir veikla būdami praktikai, veiklos žmonės, gūžčiojo pečiais ir sakė, kad visa skautų ideologija – tai šūkis „Dievui, Tėvynei ir artimui“ ir gerojo darbelio tradicija – daugiau nieko nėra. Tą patį tvirtino ir Danguolė Kviklytė⁵⁰. Ji ir jos sesė Rūta Kviklytė-Kulikauskienė teigė, kad ir jų tėvas Bronius Kviklys nebuvo didelis filosofas, daug dirbo ir gyveno pagal šias paprastas, tačiau ne visada lengvai įgyvendinamas taisykles. Kiti akademinės aplinkos žmonės – kaip anksčiau minėtasis prof. Tomas Remeikis, griežtai neneigė akademinį skautų ideologijos, tačiau abejojo jos egzistavimu.

Išvados

1. ASS buvo studentų ir studijas baigusių (alumnų) skautų organizacija, kurios ideologinius pagrindus sudarė dešimties skautišku priesakų ir šūkio „Dievui, Tėvynei ir artimui“ suaugusiems žmonėms priimtina interpretacija, išreikšta akademinė retorika, kurią galima pavadinti 1959 m. suformuluotu terminu „skautiška mintis“.
2. Akademinis skautų sąjūdis nagrinėjamu laikotarpiu apibrėžė savo pozicijas lietuvių išeivijai aktualiais klausimais, sugebėjo galbūt ne visada originaliai, tačiau artikuliuotai išdėstyti savo vertybių sistemą ir prisitaikius prie išeivijos gyvenamų sąlygų pretenduoti tapti viena iš ideologinių srovių.
3. Išeivijoje parašytuose tekstuose, skirtuose skautiškos ideologijos analizei, galime išskirti tris laikotarpius. Pirmasis – 1948–1953 metai. Tuo metu ideologiniai klausimai nekeliama, skautų ideologija nekvestionuojama, ji savaime suprantama. Šią laikyseną formaliai įtvirtino Vokietijoje vykusio studentų skautų suvažiavimo metu priimti nutarimai, kuriuose deklaruojama, kad reikia ne ieškoti naujų kelių, bet laikytis jau patikrintų vertybių. Antrasis laikotarpis – 1954–1959 metai. Tai aktyvių diskusijų, ideologinių ieškojimų, naujos tapatybės naujoje erdvėje formavimo laikotarpis. Tuo laikotarpiu šiais klausimais pasisakė visos kartos, tačiau ypač aktyviai –

jaunoji, išsilavinimą gavusi Vokietijoje ir JAV. Trečiasis – apibrėžtų vertybių, palengva slopstančių diskusijų, paįvairinamų nuskundimų dėl menko savo ideologijos žinojimo ir jos nesilaikymo, apimtų 1960–1974 m. laikotarpį.

4. Ideologinių debatų nusilpimą aštuntojo dešimtmečio viduryje lėmė kelios aplinkybės. Tai natūrali kartų kaita, vykusi visoje

Nuorodos

- 1 Yla S. Skautiškoji ideologija. Trys kodėl? *Mūsų Vytis*, 1957, nr. 3, p. 122; Saulaitis A. Akademiko uždaviniai studentijoje ir visuomenėje, *Mūsų Vytis*, 1965, nr. 5 p. 162.
- 2 Stasiškis V. Skautiškos ideologijos reikalu, *Mūsų Vytis*, 1955, nr. 5, p. 159.
- 3 Akademine skautija 1924–1954 metais. Sud. Kviklys Bronius. Čikaga, Akademinis skautų sąjūdis, 1954.
- 4 Akademinis skautų sąjūdis. Red. Bartuškienė Ramutė. Čikaga, Akademines skautijos leidykla, 1979.
- 5 Šalkauskis St. Skautai ir pasaulėžiūra, *Mūsų Vytis*, 1961, nr. 6 p. 192.
- 6 Šalkauskis St. Skautai ir pasaulėžiūra, *Mūsų Vytis*, 1962, nr.1 p. 5.
- 7 Saulaitis Antanas S. J. *Skautiškyjū vienety vadovai ir vadovės, Lietuvių skaučių seserija, Lietuvių skautų brolija*, 1992, p. 11–12.
- 8 Akademinio skautiško jaunimo suvažiavimo nutarimai 1948 m. sausio 6, Lietuvos nacionalinė M. Mažvydo biblioteka, Retų knygų ir rankraščių skyrius, f. 179, b. 38, l. 1.
- 9 Ten pat.
- 10 Kviklys B. Akademiko skauto uždaviniai tremtyje, *Vytis*, 1948, nr. 1, p. 1.
- 11 Akademinio skautų sąjūdžio suvažiavimo nutarimai, *Mūsų Vytis*, 1949, nr. 3 (7), p. 7.
- 12 Yla S. Skautiškoji ideologija. Trys kodėl? *Mūsų Vytis*, 1957, nr. 3, p. 122.
- 13 Remeikis Tomas, Pastabos apie skautų ideologiją // *Mūsų Vytis*, 1958, nr. 2, p. 83.
- 14 2008 m. kovo 23 d. G. Globio pokalbis su Tomu Remeikiu, 8 min. G. Globio asmeninis archyvas. *Kontroversija su Santara* – profesorius turi omeny rinkimų į lietuvių Studentų atstovybės metu Santaros sąrašuose kandidatavusius korporantus, kurie – kai kurie T. Remeikio draugai – už tai iš korporacijos Vytis buvo pašalinti.
- 15 Palčiauskas K. Ideologijos ir metodo santykis, *Mūsų Vytis*, 1958, nr. 3, p. 119.
- 16 Palčiauskas K. Principinis skautas, *Mūsų Vytis*, 1953, nr. 3–4, p. 4.
- 17 Kairys S. Pastabos, *Mūsų Vytis*, 1958, nr. 3, p. 115.
- 18 Remeikis T. Pastabos apie skautų ideologiją, *Mūsų Vytis*, 1958, nr. 2, p. 83.
- 19 Korporacijos „Vytis“ ideologijos ir visuomeninės programos bruožai (bandymas formuluoti), *LSS archyvas muziejus*, dėžė A-03, byla 4, aplankas Korp! Vytis sąrašai ir įvairi korespondencija.
- 20 Ten pat.
- 21 Prof. A. Avižienio ir kitų vyresniųjų korporacijos Vytis filisterių, kurie susipažino su šiuo dokumentu, nuomone, tai galėjo būti vyresnės kartos arba konservatyvių pažiūrų korporantas, tačiau sunku pasakyti – kuris.
- 22 Korp Vytis senjoro iškilmingas pasižadėjimas, *Mūsų Vytis*, 1949, nr. 4 (8), p. 12.
- 23 Kubilius Jonas S. J. Akademiko religinis gyvenimas-tikėjimas, ten pat, 1958, nr. 3.
- 24 Akademine skautija ir tikėjimas, *Mūsų Vytis*, 1964, nr. 4, p. 120.
- 25 Avižienis A. Mūsų Vyčio tikslas, *Mūsų Vytis*, 1959, nr. 1, p. 6.
- 26 2007 m. vasario 15 d. Giedriaus Globio pokalbis su Algirdu Avižieniu. 8 min., G. Globio asmeninis archyvas.
- 27 Avižienis A. Mintys ateitininkus ir santariečius aplankius, *Mūsų Vytis*, 1959, nr. 5, p. 199.
- 28 2007 m. vasario 15 d. Giedriaus Globio pokalbis su Algirdu Avižieniu. 1–2 min, G. Globio asmeninis archyvas.

- 29 2007 m. vasario 15 d. Giedriaus Globio pokalbis su Algirdu Avižieniu. 15 min., G. Globio asmeninis archyvas.
- 30 Korzonas E. Tradicinis vytičių nepolitiškumas ir drausmė, *Mūsų Vytis*, 1955, nr. 4, p. 127.
- 31 Kavolis V. Akademinė vienybė, *Nepriklausomųjų kelias*, 2006, Versus Aureus, p. 63.
- 32 Turimas omeny jau minėtas konfliktas per Studentų atstovybės rinkimus.
- 33 Kavolis V. Keturiuos temos jaunimo judėjimuose, *Nepriklausomųjų kelias*, p. 490.
- 34 Povilainis A. ASS kryžminėje ugnyje, *Mūsų Vytis*, 1957, nr. 4, p. 189.
- 35 Rimvydas, Skautybė kasdienai emigracijoje, *Mūsų Vytis*, 1958, nr. 3, p. 110.
- 36 Dundzila A. V. Lietuvybės aspiracijų švietimoje, *Mūsų Vytis*, 1960, nr. 4, p. 130–131.
- 37 Remeikis T. Mūsų gairės, Saviveiklos konspektas, 1958 m. lapkritis, Urbana II. LSS archyvas muziejus, Tomo Remeikio dokumentų dėžė, G. Globio asmeninis archyvas.
- 38 Milišauskas Š. Lietuvybės aspiracijų saulėlydis, *Mūsų Vytis*, 1960, nr. 6, p. 232.
- 39 Čėsnaitė L. Tarp lietuvių aspiracijų šviesos ir saulėlydžio, *Mūsų Vytis*, 1962, nr. 2, p. 58.
- 40 Milišauskas Š. Ten pat, p. 232.
- 41 Čėsnaitė L. Ten pat, p. 59.
- 42 Kavolis V. Lietuvybės sampratos akademinėse organizacijose, *Nepriklausomųjų kelias*, p. 139.
- 43 Kavolis V. Ten pat, p. 140.
- 44 Akademinė skautija. Sud. Br. Kviklys, p. 230.
- 45 Akademinis skautų sąjūdis laiko plotmėje, *Mūsų Vytis*, 1959, nr. 2–4, p. 133.
- 46 Korzonienė D. Kritika, *Mūsų Vytis*, 1975, nr. 1, p. 37.
- 47 Ten pat.
- 48 Šilbajoris R. Skautai ir idėjos, *Mūsų Vytis*, 1957, nr. 4, p. 186.
- 49 Kaminskas E. Apie aktualius veidrodžius, *Mūsų Vytis*, 1960, nr. 2, p. 54.
- 50 2008 m. kovo 13 d. Giedriaus Globio pokalbis su Danguole Kviklyte, antra dalis, 5 min. G. Globio asmeninis archyvas.

Giedrius GLOBYS

THE IDEOLOGICAL ASPIRATIONS OF THE ACADEMIC SCOUTS IN EXILE

The Academic Scouts were established at the University of Lithuania in Kaunas in 1924 and after World War II were reconstituted together with the Lithuanian Scouts in the Displaced Persons' camps in Germany. They fused into a whole the following elements: acquiring a higher education, enjoying a vigorous, at times carefree student life, and fostering a Scout worldview. In doing so they first created in Lithuania, and then perfected in exile, a new form of civic activism that substantially enriched the social and cultural life of the émigré community. In the course of constructing their ideological identity they defined the Scout ideology and that of the Academic Scouts in particular, and discussed

such topics as the relation between Scoutism as an ideology and as a method, the religiosity of the Scouts, the problems of Lithuanianism, and the place of Scoutism among other ideological and political movements. The Academic Scouts promoted an original idea of the *Scout Thought* as an ideological foundation and method of action applying ideology to everyday life. It may be said that the Academic Scout Movement in the period under consideration articulated its positions on issues relevant to the Lithuanian exile community, expounded its own value system, and adjusting to the conditions of diaspora life managed to become one of the leading ideological currents.